

УДК: 338.43:336

Вишневська О.М., д.е.н., доцент,

Стефурак В.А.

Миколаївський державний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛУ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглядається поняття дохід як економічна категорія та розроблюються пропозиції щодо удосконалення порядку обчислення і розподілу доходів, та визначаються основні шляхи підвищення дохідності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: дохід, державний контроль, кредит, інвестиції.

Vishnevskaya A., Stefurak V.

THEORETICAL ASPECTS OF FORMING AND ALLOCATION OF PROFITS AGRICULTURAL

In the article examine a concept profit as an economic category and suggestions are developed in relation to the improvement of order of calculation and allocation of profits, and the basic ways of increase of profitability of agricultural enterprises are determined.

Key words: profit, state control, credit, investments.

Вишневская А.М., Стефурак В.А.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ДОХОДА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье рассматривается понятие доход как экономическая категория, и разрабатываются предложения по совершенствованию порядка исчисления и распределения доходов, и определяются основные пути повышения доходности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: доход, государственный контроль, кредит, инвестиции.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Значний вплив на формування доходів сільськогосподарських підприємств має державна політика у сферах ціноутворення, оподаткування і кредитування. Протягом тривалого активного стимулятора проведення аграрних реформ з метою забезпечення темпів соціально – економічного розвитку села і сільських територій. Сільське господарство є базовою галуззю

національної економіки, рівень його розвитку визначає у значній мірі стан і перспективи розвитку інших галузей. За цих обставин створення передумов для ефективної роботи аграріїв, забезпечення прибуткового ведення сільськогосподарського виробництва є надзвичайно актуальним.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемам формування доходів сільськогосподарських підприємств, дослідженню ролі держави щодо забезпечення ефективної, прибуткової роботи товаровиробників, пошуку й обґрунтуванню напрямів підвищення економічної ефективності їх господарювання присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених: В.Я.Амбросова, В.Г.Андрійчука, І.О.Бланка, В.П.Вишневського, Г.І.Войчука, М.Я.Дем'яненка, В.А.Козубенка, В. Н. Косинського, Є.Лобанової, І.І.Лукінова, П.М.Макаренка, В.П.Мартьянова, Д.С.Молякова, С.О.Нікітіна, Б.Й.Пасхавера, В.Я.Плаксієнка, П.Т.Саблука, В. А.Свободіна, М.Ф.Соловійова, В.Й.Шияна, О.М.Шпичака та багатьох інших.

Цілі статті. Метою дослідження є уточнення економічної суті категорії доходів, у вивченні особливостей їх формування, в розробці пропозицій з удосконалення порядку обчислення і розподілу доходів, у визначенні основних напрямів підвищення доходності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Особливості формування доходів сільськогосподарських товаровиробників обумовлені дією факторів, основними з яких є високий ступінь відносної монополізації сільського господарства, нееластичність зв'язку між попитом на сільськогосподарську продукцію та цінами на неї, низька купівельна спроможність населення України.

Надзвичайно актуальною є проблема розподілу створених доходів, оскільки саме через їх розподіл відбувається задоволення інтересів держави, власників підприємства і найманих працівників. Першочерговим питанням, яке постає при розподілі прибутку, є забезпечення відповідності інтересів держави та підприємства. З метою виявлення ступеня дотримання паритетності, гармонізації інтересів цих двох сторін, встановлення оптимальних співвідношень між тією частиною доходу, яка вилучається, і тією, яка залишається підприємству, до уваги треба брати всю кількість податків, сплачуваних підприємством, а не лише ту частину, джерелом сплати якої є прибуток [1, с. 45].

Важливим також є питання розподілу і використання прибутку, який залишився у розпорядженні підприємства після здійснення платежів

до бюджету. У вітчизняній економічній науці тривалий час відносини розподілу розглядалися з позицій трудової теорії вартості, за якою весь ефект від прикладання сукупних ресурсів відносився на рахунок живої праці. Сьогодні більшість економістів сходяться переважно на думці, що у створенні споживчої вартості беруть участь не окремі елементи продуктивних сил, а всі залучені у виробництво ресурси (фактори виробництва). Відповідно при розподілі одержаного від застосування виробничих факторів ефекту кожний з факторів (праця, земля, капітал) має одержати свою частку в загальному результаті. При цьому вважаємо за можливе орієнтуватися на пропорції, які складаються між частками цих факторів у виробничому потенціалі підприємства.

Для підвищення доходів підприємств можна використовувати декілька шляхів, і один із них це – є залучення інвестицій. Роль інвестицій полягає у забезпеченні високоефективного розвитку товаровиробників, можливості підприємства впливати на збільшення своїх доходів, використовуючи основний важіль – скорочення собівартості продукції. Значну увагу приділено з'ясуванню ролі держави у створенні сприятливих для виробників умов роботи.

Незважаючи на гостру потребу сільського господарства в інвестиціях, останнім часом більшість показників стану інвестиційних процесів мають чітко виражену негативну тенденцію. Протягом останніх років обсяги інвестування в сільському господарстві скоротився майже у 2 рази. В останні роки фактичний обсяг інвестицій не перевищував 10–15% від необхідного. Для поживлення інвестиційних процесів потрібні відповідні кошти. Основними джерелами інвестицій є амортизаційні відрахування підприємств, прибуток і кредитні ресурси банків, проте до останнього часу жодне з цих джерел не виконувало своєї функції належним чином, що і призвело до нагромадження значного дефіциту капіталу в сільському господарстві [5, с. 67].

Однією з основних причин зниження обсягів інвестицій в сільське господарство є недосконалість інфраструктури аграрного ринку, що підвищує рівень фінансового ризику.

Світовий досвід економічного розвитку свідчить про те, що відмінність у суспільних устроях обумовлюється передусім ступенем впливу на нього держави. Коли держава зовсім не втручається в економіку, то це модель класичного (дикого) капіталізму, суспільні відносини якого засновані на приватній власності. Обмежене втручання держави в економіку – у якісь сфери більше (скажімо, в економічну та соціальну інфраструктуру), у якісь – менше (виробничу і фінансово-

кредитну) – притаманне змішаній економіці, де всі форми власності рівноправні й рівноцінні.

Конкретні форми регулятивної діяльності держави пов'язані з правотворчою, правоохоронною, правозастосовною діяльністю. Використання тих чи інших форм обумовлено характером завдань, конкретною ситуацією, а також іншими обставинами, що складаються в економіці в цілому та в сільськогосподарському виробництві, пов'язаних з ним галузях і сферах господарства зокрема. Правотворча форма регулятивної діяльності знаходить своє відображення у виданні органами законодавчої і виконавчої влади відповідних правових актів. Таким чином, уповноважені на це державні органи регулюють суспільні відносини у сфері прогнозування виробництва та заготівлі сільськогосподарської продукції, забезпечення суб'єктів аграрного господарювання технікою, паливом, мінеральними добривами тощо.

Отже, державне регулювання господарської діяльності має сприяти становленню саморегулюючих факторів, притаманних їй, створенню законодавчого середовища для ринкового суспільства.

Особливо гостро постало питання за необхідності зміни регулятивної функції держави в умовах становлення ринку в провідній галузі народного господарства, якою є аграрна. Вона полягає в переході від безпосереднього управління до створення сприятливого середовища для ведення господарства на селі.

Необхідність обмеженого державного впливу на господарську діяльність визначається рядом вимог охорони публічних інтересів. Це, зокрема, забезпечення державних і суспільних потреб, пріоритетів в економічному і соціальному розвитку; формування державного бюджету; захист навколишнього середовища і раціонального користування природними ресурсами; забезпечення оборони країни, реалізація свободи підприємництва і конкуренції, обмеження монополізму; дотримання правопорядку як у внутрішній господарській діяльності, так і при здійсненні зовнішньоекономічних зв'язків та іноземного інвестування.

Державний вплив на господарську діяльність за підставами прояву поділяється на загальний, заснований на тому, що держава та її органи виступають від імені народу і в публічних інтересах, вирішуючи зазначені вище завдання, та особливий, коли держава діє як власник, управляючи своїм майном.

Проблема державного регулювання аграрної економіки, формування продовольчої безпеки є однією з основних соціальних

цінностей і цілей державної політики і вважається багатьма країнами провідною ланкою національної безпеки. У комплексі заходів щодо державного регулювання економіки провідну роль відіграє система ціноутворення, регулювання міжгалузевих відносин. З метою забезпечення еквівалентності відносин між сільським господарством і галузями, які його обслуговують, слід запровадити в Україні єдину методологію ціноутворення для всіх галузей народного господарства на основі концепції ціни виробництва з урахуванням вартості землі. Такий підхід дозволить одержувати сільському господарству саме ті доходи, які створені працею його робітників, і запобігатиме їх перерозподілу до інших сфер народного господарства [3, с. 25].

Обов'язковою умовою нормального функціонування сільсько-господарського виробництва в ринковому середовищі є достатній рівень забезпеченості кредитними ресурсами. За кризові роки кредити практично не надходили до галузі, і основним джерелом формування оборотних засобів стала кредиторська заборгованість постачальникам, державі, власним працівникам. Розв'язання проблеми недоступності банківських кредитів через високий рівень процентних ставок частково, взяла на себе держава: вона компенсує сільгоспвиробникам вартість кредитів на рівні від 50 до 70% облікової ставки НБУ. Як наслідок, рівень забезпечення селян кредитами становить 40%. Незважаючи на позитивну динаміку у кредитуванні і податковій політиці, існуючі системні проблеми галузі пов'язані з необхідністю вдосконалення інфраструктури ринку і впровадження експортно-імпортних операцій.

Висновки. При розподілі доходу підприємств слід урахувувати роль і значення всіх факторів, які брали участь в його одержанні, – праці, землі, капіталу. Інтереси власників факторів виробництва вважаємо за можливе співвідносити пропорційно питомій вазі цих факторів у виробничому потенціалі підприємства.

Для зміни цих негативних тенденцій і вирівнювання економічної ситуації необхідно здійснити такі заходи: законодавчо підсилити антимонопольний контроль за формуванням цін на матеріально-технічні ресурси та послуги, які надаються сільському господарству; установити гарантовані ціни на продукцію сільського господарства, які забезпечували б нормативний (мінімальний) рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції при контрактних закупівлях; запровадити механізми справедливого розподілу доходів серед усіх учасників процесу виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції;

Недостатній рівень інвестиційної спрямованості галузі вимагає

активізації інвестиційних потоків для розвитку виробничої і соціальної інфраструктури села і сільських територій.

1. Бугинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік: облікова політика й план рахунків, стандарти й кореспонденція рахунків, звітність / Ф.Ф. Бугинець, Н.М. Малюга. – Житомир : Рута, 2001. – 512 с.
2. Гоголь Т.А. Облік та аудит доходів підприємств: автореф. дис. ... канд. екон.наук: 08.06.04 / Т.А. Гоголь. – К.: КНЕУ, 2006. – 20 с.
3. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика / П.Л. Сук. – К.: НАУ, 2010. – 330 с.
4. Облік сільськогосподарської діяльності: навчальний посібник / [Лузан Ю. Я., Жук В. М., Гаврилук В. М. і ін.]; за ред. В. М. Жука. – К.: В-во ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. – 368 с.
5. Шмиголь Н.М. Методи управління прямими та непрямими доходами підприємства в умовах конкуренції / Н.М. Шмиголь // Зб. наук. пр. «Економіка: проблеми теорії та практики». – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – Вип. 2